

Landbruksdepartementet		Areal og byggesak	
Saksnr.: 2003 103127 - 17	Doknr.: 17	Landbruk	
Mottatt: 7 MAI 2004	Rådhuset 3970 Langesund postmottak@bamble.kommune.no		
Saksbehl.: ASR/JUR/EDA	Ark.: 440	Tlf.: 35 96 50 00	
Kopi:	Avskr.:	Fax: 35 96 50 10	

Landbruksdepartementet
Postboks 8007 DEP

0030 OSLO

Org.nr. 940 244 145 MVA
Bankgiro: 2601.08.00527
Postgiro: 0808 55 77507

Vår ref.:
03/00280
015135/04

Arkiv:
V62

Dato:
29.04.04

MELDING OM VEDTAK I LANDBRUKSNEMNDA DEN 28.04.04

Det underrettes herved om at Landbruksnemnda den 28.04.04 fattet følgende vedtak i:

SAK 0011/04 HØRING : ENDRING AV LOV OM ODELS- OG ÅSETESRETTE UTTALELSE FRA LANDBRUKSNEMNDA I BAMBLE:

Landbruksnemnda i Bamble mener at odelsloven bør avvikles. Konesjonsloven sammen med jord- og skogloven vil ivareta de viktigste samfunnsmessige interesser i forhold til landbrukseiendommer.

Vi anbefaler mindretallets innstilling når det gjelder arealgrenser : En odelseiendom bør minst ha 30 dekar jordbruksareal eller minst 500 dekar produktiv skog. Høyere arealgrenser vil medføre for stor reduksjon i antallet odelseiendommer.

Landbruksnemnda ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker. Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prosessbesparelser (rettssaker).

Kopi av sakspapirer og protokoll følger vedlagt.

Med hilsen

Anne Øvrum
jordbrukssjef
35 96 51 04

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler: Anne Øvrum
Arkivsaksnr.: 03/00280-012986/04

Arkiv: V62

HØRING : ENDRING AV LOV OM ODELS- OG ÅSETESRETTE UTTALELSE FRA LANDBRUKSFORVALTNINGA OG FRA LANDBRUKSNEMNDA I BAMBLE

TRYKTE VEDLEGG:

1. Høringsbrev med adresseliste, datert 13.11.2003.
2. NOU – 2003:26 : Norges Offentlige Utredninger : Om odels- og åsetesretten. Dette vedlegg er sendt landbruksnemndas medlemmer og første varamedlem tidligere. Andre kan låne det på landbrukskontoret. Finnes på www.odin.dep.no/ld.
3. Utvalgets samlede forslag til lovvedtak, sidene 144 - 151.

UTRYKTE VEDLEGG :

3. Lov 28.juni 1974 nr.58 Om odelsretten og åsetesretten (odelsloven).
Endret senest ved lov av 4.mai 2001 nr.17.

SAKSFRAMSTILLING:

Et forslag til endring av odelsloven er sendt på høring med frist for uttalelse satt til 1.juli 2004.

Odelstovutvalget ble oppnevnt i 2001 for evaluere virkningene av og fremme forslag til endringer i odelsloven.

Utvalget skulle særlig vurdere :

- om kretsen av odelsberettigede bør innskrenkes
- om løsningsfristen bør bli kortere
- virkningen av odelslovens regler for kvinners situasjon i landbruket

Videre skulle utvalget vurdere :

- om odelsloven medfører en konservering eller "lukking" av landbruksnæringen
- hvordan odelsloven påvirker bosettingen
- om det er mulig å utforme en formålsbestemmelse i odelsloven, særlig med bakgrunn i ønsket om å tydeliggjøre kriteriene for vurdering av søknader om odelsfrigjøring og om fritak fra bo-og driveplikt, jf.§§ 27-33.

Som tilleggsmandat fra statsråd Lars Sponheim skulle utvalget også vurdere om odelsretten, med unntak av åsetesretten, bør opprettholdes eller avvikles.

For det tilfelle at odelsretten opprettholdes, har Odelstovutvalget fremmet en rekke forslag til lovendringer. Dette for å bringe loven mer i samsvar med dagens landbrukspolitiske mål og praktiske behov. Særlig er det nevnt :

- økning og klargjøring av grensen for hvilke eiendommer som er odlingsjord
- forkortelse av den alminnelige løsningsfristen til seks måneder

Saksprotokoll

Utvalg: Landbruksnemnda
Møtedato: 28.04.04
Sak: 0011/04

Arkivsak: 03/00280
Tittel: **HØRING : ENDRING AV LOV OM ODELS- OG ÅSETESRETTE**
FRA LANDBRUKSNEMNDA I BAMBLE

Behandling:

Jens Rune Dørdal, Høyre, fremmet rådmannens innstilling uten avsnitt 2 :
" Landbruksnemnda i Bamble mener at odelsloven bør avvikles. Konesjonsloven sammen med jord- og skogloven vil ivareta de viktigste samfunnsmessige interesser i forhold til landbrukseiendommer.

Landbruksnemnda ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker.Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prossessbesparelser (rettssaker)".

Jens Rune Dørdal sitt forslag fikk 2 stemmer.
Rådmannens anbefaling ble vedtatt med 3 stemmer.

Vedtak:

Landbruksnemnda i Bamble mener at odelsloven bør avvikles. Konesjonsloven sammen med jord- og skogloven vil ivareta de viktigste samfunnsmessige interesser i forhold til landbrukseiendommer.

Vi anbefaler mindretallets innstilling når det gjelder arealgrenser : En odelseiendom bør minst ha 30 dekar jordbruksareal eller minst 500 dekar produktiv skog. Høyere arealgrenser vil medføre for stor reduksjon i antallet odelseiendommer.

Landbruksnemnda ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker.Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prossessbesparelser (rettssaker).

- adgang til å kreve at de odelsberettigede innen to måneder tar standpunkt til om de ønsker å ta over eiendommen, og i motsatt fall, adgang for eieren til å avhende eiendommen uten at den senere kan løses av de odelsberettigede
- innføring av full likestilling mellom kjønnene, uavhengig av fødselsdato, samt som hovedregel mellom adoptivbarn og barn født innenfor og utenfor ekteskap
- åpning for at samboere skal kunne samodle og at også samboende skal være beskyttet ved den odelsberettigedes død
- utvidelse av adgangen til å nekte odelsløsning hvor dette vil virke urimelig, herunder i situasjoner hvor samiske rettstradisjoner gjør seg gjeldende

I tillegg har utvalget fremmet en rekke forslag til forenklinger og klargjøringer av loven for å oppnå en høyere grad av forutberegnelighet, samt prosessbesparelser (rettssaker).

Dagens odelslov har sin opprinnelse fra før år 1000. Tilsvarende lov finnes også i flere andre europeiske land. Odelsretten i Norge har opp gjennom tidene vært gjenstand for kritikk og krav om avskaffelse og er blitt endret en rekke ganger. Grunnloven av 1814 reddet og glorifiserte odelsretten. Nåværende lov er vedtatt 28.juni 1974, med mange seinere endringer, sist i 2001 (fra 10 til 20 dekar jord).

Andre bestemmelser om fødselsrett er gjennom tidene blitt avskaffet, blant annet håndverks- og næringsprivilegier (1800-tallet). Grunnlovens § 108 avskaffet adelssystemet : "Ingen Grevskaper, Baronier, Stamhuse og Fideikomisser, maa for eftertiden opprettes".

Utvalgets vurderinger av hvorvidt loven skal opprettholdes eller avvikles :

Odelsretten – og åsetesretten - har et særlig vern gjennom Grunnloven § 107 som bestemmer : "Odels- og åsetesretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser, hvorunder den, til største nytte for staten og gavn for land-almuen, skal vedblive, fastsettes av det første eller annet følgende Storting". Opphevelse av odelsretten krever en Grunnlovs-endring. Dette kan tidligst skje senhøstes 2005.

Flertallet ønsker at odelsretten skal bestå : Odelslovsutvalgets flertall ser det som avgjørende at odelsloven utvilsomt gir flere og tyngre samfunnsmessig gunstige effekter enn ulemper. Flertallet mener ut fra en totalvurdering at odelsloven også i fremtiden vil være et viktig instrument for å sikre langsiktighet og stabilitet i næringen, samt til å medvirke til samfunnsmessige ønskede virkninger. Odelsloven bidrar etter flertallets mening til forutsigbarhet for yrkesutøvere i landbruket og for likestilling og bedre landbruksdrift.

Mindretallet i odelslovsutvalget mener at odelsretten er en viktig del av vår rettslige kulturarv, men at dette i seg selv ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å opprettholde odelsretten i våre dagers samfunn. Etter mindretallets oppfatning kan de hensyn som ligger bak odelslovens bo- og drivepliktreger like godt ivaretas gjennom konsesjonslovsystemet. Mindretallet mener at når det gjelder samfunnets kontroll med eiendomsstruktur og eierforhold som er samfunnsmessig ønskelig, kan ivaretas gjennom konsesjonslov sammen med jord- og skoglov. Videre mener man at en lovbestemmelse om likestilling ikke er en faktor som kan tillegges vesentlig betydning for om det odelsrettslige system bør opprettholdes. Mindretallet mener at det i dag ikke lar seg forsvare at 80 % av landbrukseiendommene skal forbeholdes en stadig snevrere krets av personer med fortrinnsrett til disse verdiene.

Flertallets innstilling vedrørende endring av odelsloven :

§1 –

endret fra "fast eiendom" til " landbrukseiendom som nemnt i §2".

§2 –

"Ein eigedom blir rekna som odlingsjord når anten jordbruksarealet er minst 50 dekar, eller det produktive skogarealet er minst 1000 dekar. Ein eigedom med minst 40 dekar jordbruksareal blir likevel rekna som odlingsjord når anna areal er minst 500 dekar. Med til arealgrunnlaget vert rekna eigedomen sin andel i realsameige. Teigar med mindre enn 1 dekar jordbruksareal eller 10 dekar produktivt skogareal, vert ikkje rekna med etter denne lova".

§ 29 – mislighold av bo- og driveplikten

Klarere retningslinjer for handtering av slike saker.

Mindretallets innstilling vedrørende endring av odelsloven:

§2 –

"Ein eigedom blir rekna som odlingsjord når anten jordbruksarealet er minst 30 dekar, eller det produktive skogarealet er minst 500 dekar. Ein eigedom med minst 20 dekar jordbruksareal blir likevel rekna som odlingsjord når anna areal er minst 100 dekar. Med til arealgrunnlaget vert rekna eigedomen sin andel i realsameige. Teigar med mindre enn 1 dekar jordbruksareal eller 10 dekar produktivt skogareal, vert ikkje rekna med etter denne lova".

§§ 27 og 27a – Bo-og driveplikten

Lovparagrafene videreføres uendret.

§ 27– (et annet midretall) - Bo-og driveplikten

"Den som tek over eigedom som han har odelsrett til, har bu-og driveplikt etter reglane i konsesjonslova".

§27a – (et annet midretall) - søknad om fritak eller utsettelse av bo-og driveplikt,

"§27a oppheves" - det er i forrige par. henvist til konsesjonsloven.

§ 28 – ikke fyller vilkår om bo-og driveplikt

".. ikkje oppfyller vilkåret om bu-og driveplikt etter konsesjonslova §6 jfr.§6a, og misleghaldet er vesentleg ..."

§28 – (et annet midretall) - ikke fyller vilkår om bo-og driveplikt

Videreføres uendret pluss ordene "-og misleghaldet er vesentleg-"

§§ 29, 31, 33, 40 – Blant annet kortere frister for odelsløsning og tilbakesøking.

§§ 34 – 39 – Gjelder gjenlevende ektemake (ikke odels haver).

SAKSBEHANDLERS VURDERING:

Landbruksnemnda sin behandling etter odelsloven begrenser seg til bo- og drivepliktsaker etter §§ 27-29. Søknad om odelsfrigjøring etter §31 sendes også til saksbehandling i kommunen for endelig vedtak i fylkeslandbruksstyret.

Vi har valgt å kommentere de deler av lovendringen som vi mener vil ha vesentlig betydning for det næringsmessig viktige landbruket i kommunen, og til de saker etter odelsloven som kommunen saksbehandler.

Eiendoms- og driftsenheter i Bamble kommune :

	Antall bruk i Bamble totalt	Antall av dem som søker produksjonstilskudd (sum 61) "aktive bruk"
Mindre enn 20 dekar jord	(ikke telt opp)	3
Mere enn 20 da jord	207	58
Mere enn 30 dekar jord	162	52
Mere enn 40 dekar jord		48
Mere enn 50 dekar jord	84	36
Mere enn 100 da skog	275	54
Mere enn 500 da produktiv skog	107	34
Mere enn 1000 da produktiv skog	46	19
Mere enn 20 da jord eller mere enn 100 da produktiv skog :	300	58
Mere enn 20 da jord OG mere enn 100 da annet areal, evt.mere enn 30 da jord eller 500 dekar skog:	219	58
Mere enn 40 da jord OG mere enn 500 da annet areal, evt.mere enn 50 da jord eller 1000 dekar skog:	123	42
Sum 2004	300	61

I dag er det 300 odelseiendommer i Bamble, det vil si eiendommer med enten mer enn 20 dekar jordbruksareal eller mer enn 100 dekar produktiv skog.

Dersom mindretallets innstilling om arealgrenser går igjennom, vil 2/3 av disse fremdeles kunne være odelseiendommer. Av de "aktive bruka" vil antallet odelseiendommer være det samme som før.

Dersom flertallets innstilling om arealgrenser blir vedtatt vil kun rundt 1/3 av dagens odelseiendommer fortsatt være det. Av de "aktive bruka" vil antallet odelseiendommer være 2/3 i forhold til i dag.

Av de "aktive bruka", som er av en viss økonomisk betydning for eieren, det vil si er mva-registrert og som søker produksjonstilskudd, har vi i dag 3 bruk som har mindre enn 20 dekar eget jordbruksareal.

Vi er bedt om å skrive merknadene kronologisk ut fra systemet i innstillingen. Vi har valgt å kommentere følgende punkter :

Odelsretten fører ikke nødvendigvis til at det enkelte bruk blir *drevet bedre*. En erverver som er oppvokst på gården vil ofte ha en mere realistisk innstilling til oppgaven å drive gården. På den annen side kan den som kommer utenfra med et sterkt ønske om å erverve et gårdsbruk være mer motivert.

Odelsrettens betydning for *bosetting og lokalt eierskap* er i vår kommune liten, særlig fordi *sysselsettingsmulighetene* utenfor landbruket i Bamble er gode.

At *kvinner* har en førsterett til å overta gårdsbruk kan ha betydning for deres stilling og muligheter i landbruket. Det at jenter har en rettighet de er kjent med fra barnsben av, vil over tid føre til at det vil bli lettere for dem, for sin egen del og overfor familien, å overta bruk og praktisere som gårdbrukere.

Odelsretten kan ha en viss betydning for *rekrutteringen* til landbruksyrket, men den nasjonale landbrukspolitikken, det vil si de økonomiske mulighetene for landbruksdrift er mer avgjørende.

Odelsrettens betydning for *landbrukspolitiske* problemstillinger :

En lovendring bør sikre at vi kan få større driftsenheter, blant annet bør en kunne overta flere eiendommer på odal og ikke fordele disse odalshaverne imellom (§14).

Odelsrettens betydning for *prisnivået* på landbrukseiendommer og

Odelsrettens betydning for *regulering av prisene* på landbrukseiendom

Vi kan ikke se at det har noen stor betydning. Odels-overtakelser blir ikke prisregulert og de fleste slike overdragelser skjer i minnelighet i familien og blir sjelden rettsprøvd.

Odelsrettens betydning for *eierskifte* av odelseiendommer :

Har ofte en negativ betydning ved at kompetente, landbruksinteresserte personer ikke får kjøpt seg gårdsbruk.

Odelsrettens betydning for *sameie* :

Det er vanskelig å forhindre sameier på landbrukseiendommer, både etter odelsloven og ved overdragelser mellom nære slektninger. Det kan forhindres ved hjelp av kravet om boplikt, men det er et stort apparat å skulle omgjøre en gjennomført overdragelse av hjemmel.

Odelsloven er fra ei tid da det å eie et gårdsbruk hadde mye større økonomisk betydning enn i dag. I dag er det mange og enklere måter å tjene til livets opphold. Personlige forutsetninger kan i dag være mer viktig for det økonomiske utkommet på gården enn av de jordbruks- og naturmessige.

Kår og borettigheter betyr også mye mindre, hvis noe, etter at alle i dag har krav på alderstrygd. Det er også blitt svært vanlig at eldre mennesker velger å flytte fra sin store og tungvinte bolig til en mindre leilighet. Det burde være unødvendig med kompliserte lover for å sikre de eldre på en gård.

Dersom odelsloven blir opprettholdt, ser vi det som naturlig at antallet odelsbruk blir redusert. De minste bruka gir sjelden et vesentlig økonomisk vederlag for familien.

Vi ser det som svært positivt å knytte odelsretten mest mulig konkret til areal, slik at odels spørsmål skal bli lettere å avgjøre. Det medfører mindre usikkerhet rundt odels spørsmål og mindre behov for rettsaker for å avgjøre spørsmål.

Vi ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker. Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prossessbesparelser (rettssaker).

ALTERNATIV 1:

Se rådmannens anbefaling.

ALTERNATIV 2:

Landbruksnemnda i Bamble mener at odelsloven bør opprettholdes.

Vi anbefaler mindretallets innstilling når det gjelder arealgrenser : En odelseiendom bør minst ha 30 dekar jordbruksareal eller minst 500 dekar produktiv skog. Høyere arealgrenser vil medføre for stor reduksjon i antallet odelseiendommer.

Landbruksnemnda ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker. Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prossessbesparelser (rettssaker).

ALTERNATIV 3 :

Landbruksnemnda i Bamble mener at odelsloven bør opprettholdes.

Vi anbefaler flertallets innstilling når det gjelder arealgrenser : En odelseiendom bør minst ha 50 dekar jordbruksareal eller minst 1000 dekar produktiv skog. Dette vil gjøre at kun de økonomisk mest bærekraftige bruk vil bli beholdt som odelseiendommer.

Landbruksnemnda ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker. Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prossessbesparelser (rettssaker).

RÅDMANNENS ANBEFALING:

Landbruksnemnda i Bamble mener at odelsloven bør avvikles. Konesjonsloven sammen med jord- og skogloven vil ivareta de viktigste samfunnsmessige interesser i forhold til landbrukseiendommer.

Vi anbefaler mindretallets innstilling når det gjelder arealgrenser : En odelseiendom bør minst ha 30 dekar jordbruksareal eller minst 500 dekar produktiv skog. Høyere arealgrenser vil medføre for stor reduksjon i antallet odelseiendommer.

Landbruksnemnda ser svært positivt på de forslag til forenklinger og klargjøringer av loven som utvalget har fremmet. For eksempel gjelder dette § 29 vedrørende mislighold av bo- og driveplikten. Generelt vil dette gi klarere retningslinjer for handtering av de enkelte saker. Vi er enige i at det gir en bedre forutberegnelighet og prossessbesparelser (rettssaker).

Langesund, 14.04.04

Tore Marthinsen
rådmann